

Neerl. 11 (olim *11*). GEBEDENBOEK. Nederlands (vooral) en Latijn. – Tweede kwart 15de eeuw.

INHOUD. – [1] F. 4r-21r *SOe wie die begheert te ghedinckene der martelien ons heren ihesu xpristi ... Die zal deze .C. articlen ofte ghedinkenessen zijn bitters dogens niet .C. eessen ofte beden die daer na uolgen dageliix zeggen* (= Henricus Suso, *Büchlein der Ewigen Weisheit*, III: *Die hundert betrachtunge* / redactie Ib volgens DOLCH, p. 73-74). [2] F. 21r-21v *Stabat mater dolorosa*: eerste helft van een Maria-sequens toegeschreven aan Jacopone da Todi, o.f.m. († 1306) in een berijmde Middelnederlandse vertaling. [3] F. 23r-23v *Vanden triniteit* (O Weluersekerde ende uolmaecte hope bescermere troostere ende bestiere uan allen dengonen diere hem toe uerlaten). [4] F. 23v-27r Hierna komen enkele Latijnse (aflaat)gebeden, met name f. 23v-24r *Oratio cuiusdam scolaris fornicarij* (DOMine ihesu xpriste fili patris vnigeniti qui in cruce pendens dulcissimam matrem tuam ... iohanni euuangeliste commendasti custodiendam); f. 24r-24v twee schietgebedjes: *Benedictum sit nomen domini nostri ihesu xpristi et uirginis gloriose matris eius marie* en *Aue maria gratia plena dominus tecum benedicta tu in mulieribus et benedictus fructus uentris tui ihesus xpristus*; f. 24v-27r gebeden (bindteksten over de vergiffenis van zonden in het Middelnederlands) met volgende incipits: *DEprecor te domina mea mater dei pietate plenissima summi regis filia* (f. 24v-25r / LEROQUAIS, II, p. 237 en MEERTENS, VI, p. 117, nr. 24 sub 53c), *DEus qui nobis lumine signatus uultus tui memoriale tuum ad instantiam ueronice ymaginem tuam* (voorafgegaan door Ps. 66, f. 25r-26r / LEROQUAIS, II, p. 58), *Aue uerum corpus natum ex maria uirgine* (Corpus Christi-sequens toegeschreven aan de pausen Innocentius IV († 1254) of Innocentius VI († 1362), f. 26r / ACHTEN-KNAUS, *Lat. Gebetb.*, p. 179), *DOMine ihesu xpriste per amaritudinem mortis tue quam sustinuisti in cruce* (f. 26r-26v / ACHTEN-KNAUS, *Lat. Gebetb.*, p. 182 en LEROQUAIS, II, p. 100), *DOMine sancte pater omnipotens eterne deus qui nos peccatores ad principium huius diei non nostris meritis* (f. 26v-27r). [5] F. 27r-28v *Onse heere leert ons seggene .xv. pater nostere* op de passie (vgl. MEERTENS, VI, p. 39, nr. 13 sub 32). [6] F. 28v-29v *MEn sal zeggen vij. aue marien onser zoeter urouwen teeren ende onsen heere* bij de passie (Dat eerste aue maria alden uernooie teeren dat onse heere ghedogede). [7] F. 29v-31r Twee Latijnse gebeden: *Inicium sancti euuangelij secundum iohannem* (I, 1-14) en *PREcor te pijssime domine ihesu xpriste propter illam caritatem qua tu rex celestis pendebas in cruce* (elevatiegebed van Benedictus XII, o. cist. († 1342) / ACHTEN-KNAUS, *Lat. Gebetb.*, p. 195). [8] F. 31r-33r *Onse heere ihesus kerst leerde eenen sinen lieuen uerient .xv. pater nosteren ende xv. aue marien* op de passie (LIEFTINCK, p. 206, Ltk. 356 sub f. 110'). [9] F. 33r-34v *Vander heiliger triniteit* (O Waerde heilige triniteit. O uulmaecte drieuoudicheit / rijmgebed). [10] F. 34v-44r *Dit es miserere mei deus in ulaemsche* (berijmde parafrase van Ps. 50 door Jan van Hulst (fl. 1379-1428) / PETIT, II, p. 105, nr. 1658a-d)¹⁹. [11] F. 44r-50v *Dit es eene goede bedinge uanden heligen cruse* (vijftien paternosters op berijmd kruisgebed (PETIT, II, p. 109, nr. 1682o). [12] F. 50v-61r Volgen opnieuw twee rijmgebeden van Jan van Hulst: *Eene bedinge uan onser lieuer vrouwen* (acrostichon op de aan Hermannus Contractus van Reichenau, o.s.b. († 1054) toegeschreven Maria-antifoon *Salve Regina*, f. 50v-58r / PETIT, I, p. 191, nr. 838 en II, p. 90-91, nr. 1573b-d + p. 162, nr. 2036), *Dit es een goet bedinghe van onser vrouwen* (berijmde parafrase van het Ave-Maria in veertien strofen, f. 58r-61r / PETIT, II, p. 107, nr. 1675b). [13] F. 61r-62v *Dit es eene*

¹⁹ Zie ook F. LYNA, *Een teruggevonden handschrift* (Brussel, Hs. II. 270), Tijdschrift voor Nederlandsche taal- en letterkunde, 43, 1924, p. 303.

goede bedinghe van onser lieuer vrouwen (berijmde parafrase van het Ave-Maria in vier strofen / PETIT, II, p. 109, nr. 1682a). [14] F. 62v-65r Berijmde parafrase van het Pater-Noster in zeven strofen (PETIT, II, p. 109, nr. 1682 m). [15] F. 65r-66v *Dit es uan sente janne baptiste* (rijmgebed / MEERTENS, VI, p. 116, nr. 24 sub 45). [16] F. 66v-69r *Dit es een goet orisoen van s <inte > jorijs* (gebed voor zegening eindigend op vijf groeten tot Jezus): inc. prol. Dit zijn die orisoenen ende bedinge die sinte jorijs sprac. Soe wie se ouer hem heuet hine zal niet steruen onuersienre doot ... inc. tekst Vanden heiligen monde daer ihesus kerst mede sprac ende sinte marien diene ix. maenden drouch (vgl. slechts zeer gedeeltelijk MEERTENS, VI, p. 112, nr. 24 sub 18). [17] F. 69r-70r *Dit es eene goede bedinge van sinte xpristoffels* (MEERTENS, VI, p. 117, nr. 24 sub 49). [18] F. 70r-70v *Eene goede beuelinge* bij God, Maria en de heiligen (IC bidde der maghet sinte marien ende allen heiligen dat zij willen wezen in mijn hulpe). [19] F. 70v-71r *Dit es eene bedinge van sinte katelinen* (O Vri edele coninghinne Reyne maget wijs van zinne / rijmgebed). [20] F. 71r-72r *Eene groetenisse van onsen lieuen heere ihesus xpristus* (= Ad omnia membra Christi: GOD gruete di leuende houet ons behouders om ons ghecroont met doornen ende met rieden gheslegghen / vgl. ACHTEN-KNAUS, *Dt.-Ndl. Gebetb.*, p. 109 sub f. 103r; BOOT, p. 363; MEERTENS, VI, p. 35, nr. 12 sub 6). [21] F. 73r-74r Er wordt geëindigd met twee Latijnse gebeden: *Sanctissime archipresul macharij qui pro xpristo pauper et exul apud nos pectatores peregrinationis portum elegisti* (f. 73r-73v) en Ps.-Bernardus van Clairvaux, *Acht verse <n> van sente bernaerde* (f. 73v-74r / ACHTEN-KNAUS, *Lat. Gebetb.*, p. 120, nr. 29 sub p. 179).

BESCHR. – Perkament; 75 bladen (f. 1v-3r, 22r, 72v, 74v-75v blank); blad en bladspiegel resp. 155 × 112 mm en 102 × 65 mm; één kolom; twee handen: littera textualis (f. 4r-72r) en littera cursiva (f. 73r-74r); tweede kwart 15de eeuw. Twee bladgrote miniaturen: op f. 3v de H. Clara met kromstaf in de linkerhand en met monstrans in de rechterhand, en op f. 22v het feest van Pinksteren; beide zijn afgebeeld op een zwart-witte tegelvloer tegen een met geometrische goudlijnen versierde rode achterwand (resp. vierkanten met kleine stralencirkeltjes en vlamme tongpatronen met krullijnen); de hoekpunten van de lichtblauwe lijst bestaan uit een dubbel ruitenpatroon in goud, langs de buitenzijden bezet met halve cirkeltjes en vanbinnen met een bloemmotief gevuld; de randen zijn versierd met bladgouden bolletjes en hartvormige goudblaadjes aan fijne penranken. Zeer vele goudbladinitialen op paarse en blauwe achtergrond met wit filigraanwerk gehoogd; merendeels in de marge vergezeld van met paars en blauw geschaduwde goudstaven, die zich aan de uiteinden driedelig vertakken in op hartvormige goudblaadjes uitlopende kleine penhalen (op f. 4r en 23r in beide zijranden goudstaven, waar op de uiteinden en in het midden twee elkaar kruisende stengels met drietallige en hartvormige blaadjes in goud, paars en blauw ontspringen). Een algemeen kenmerk van de versiering is de omranding met zwarte inkt van de ornamenten. Stugge perkamenten band op vijf lederen riempjes met brede inslagen; gaatjes van ontbrekende bindsnoeren in de platten langs de voorsnede (rest van bindsnoer achterin). Op f. 1r een paar foutieve dateringen in potlood aangebracht: *XIIIe* (doorgestreept) -*XIV siècle*; hieronder *wel rond 1350*, ondertekend door D. A. Stracke. Deze dateerde het handschrift overigens ca. 1380-vóór 1400, terwijl A. L. en W. de Vreese meer beslist ca. 1400 als datum verkozen. Vóór 20 april 1931 in het bezit van het jezuïetencollege Sint-Barbara te Gent²⁰: een nu volledig verdwenen potloodnotitie *Collège Ste Barbe Gand* op f. 75v, de nog bestaande maar reeds sterk vervaagde potloodaantekening *Collège Ste Barbe*,

²⁰ Een handgeschreven voorbereidende studie van D. A. Stracke is op 20 april 1931 gedateerd (9 bladen, 350 × 240 mm).

Musée LXX.III. op de binnenzijde van het achterplat, het blauwe achzijdig getande etiketje met N° 8 op f. 75v. Van recentere datum is het bewaarnummer 128 in blauw potlood op f. 1r en in zwarte inkt op het tweede rugveld.

LIT. – D. A. STRACKE, *De origineele tekst der XV Pater op het Lijden des Heeren en diens latere lotgevallen*, Ons geestelijk erf, 17/1, 1943, p. 100-110: betr. f. 31r-33r; op p. 101, n. 7 bespreekt hij de datering van 'hs. 10'! A. L. DE VREESE, *Het "Salve Regina" van Jan van Hulst*, Tijdschrift voor Nederlandsche taal- en letterkunde, 64, 1946, p. 107-120: betr. f. 50v-58r; op p. 108, n. 5 komt de datering even ter sprake. P. MAXIMILIANUS, *De Middelnederlandse vertalingen van het "Stabat Mater"*, ingeleid en toegelicht, Zwolle, 1957, p. 5, 42 (Zwolse drukken en herdrukken voor de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden, 18): betr. f. 21r-21v. St. AXTERS, *De Zalige Heinrich Seuse in Nederlandse handschriften*, Heinrich Seuse. Studien zum 600. Todestag (1366-1966), ed. E. M. FILTHAUT, Köln, (1966), p. 350: betr. f. 4r-21r. J. DESCHAMPS, *Microreproductie van belangrijke Middelnederlandse handschriften*, Archief- en bibliotheekwezen in België, 39, 1968, p. 211. St. G. AXTERS, *Bibliotheca Dominicana Neerlandica Manuscripta (1224-1500)*, Louvain, 1970, p. 188 (Bibliothèque de la Revue d'histoire ecclésiastique, 49). J. DESCHAMPS, *Middelnederlandse handschriften uit Europese en Amerikaanse bibliotheken*. Tentoonstelling ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de Koninklijke Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis, Brussel, Koninklijke Bibliotheek Albert I, 24 okt.-24 dec. 1970, Catalogus, 2de herz. druk, Leiden, 1972, p. 127-128, nr. 41: betr. f. 34v (Miserere mei Deus), f. 46v (O glorieus almogende god), f. 50v (Sonder smette zalige rose), f. 58r (Ave vul des hemels gratie). *Vijf jaar aanwinsten 1974-1978*. Tentoonstelling georganiseerd in de Koninklijke Bibliotheek Albert I van 22 september tot 31 oktober 1979, Brussel, p. 77-78, nr. 34 (Catalogi van tentoonstellingen georganiseerd in de Koninklijke Bibliotheek Albert I, C 167): betr. f. 34v (Miserere mei Deus), f. 46v (O glorieus almogende god), f. 61r (Ave moeder uan genaden).

Neerl. 12 (olim 5, 12, T). GEBEDENBOEK MET MEMORIES. – West-Vlaanderen, 1479.

INHOUD. – [1] F. 6r-7r *Hoe deuotelic men bidden sal ende* (Als ghij weit welc Jt beste ghebet is bidden wilt so bereit hu herte met innicheit). [2] F. 7r-8v *Een leerijnghe hoemen bidden sal als men ten helighen sacramento gaet* (ACHTEN-KNAUS, *Dt.-Ndl. Gebetb.*, p. 247, nr. 62 sub f. 126v; LIEFTINCK, p. 142, Ltk. 317 sub f. 224'). [3] F. 8v-10v *Item als ghijt ontfaet dan suldi spreken ter heeren dat lichaem ende bloet ons heeren ihesus xpristi willet mijn sielle bewaren tot in der eeuwichheit. Amen* (Als ghijt ontfanghen hebt spreict aldus. wellecomme o mijn alder goedertierenste heere ihesu xpriste wilt mijn aerm sondich mensche nv aensien). [4] F. 10v-11r *Leist. dit van. onder. of van bouenen. wilt. altijs. gods heere louen. Amen* (Gheest helich sone helich vadere. helich. almachtich Persoonen drie in een wesen excellentelic. Onbeureest elck leuen laet warachtich. Verscoonen wilt ons. met hu presentelic / kreeftdicht op de H. Drievuldigheid). [5] F. 11r-14r *Een goede leere vander passie daermen veel pardoens mede verdient* (gebed tot de lijdenswerktuigen van Christus = Ps.-Gregorius de Grote, O Domine Jesu Christe, adoro te in cruce pendentem / ACHTEN-KNAUS, *Dt.-Ndl. Gebetb.*, p. 36, nr. 4 sub f. 201r, e.a. in register op p. 348; BOOT, p. 324; INDESTEGE, p. 96-97; LIEFTINCK, p. 111, Ltk. 295 sub f. 66' e.a. in register op p. 227; LIEVENS, p. 28, nr. 4 sub f. 151a; VAN HEEL, p. 52, nr. 17). [6] F. 14r-15r *Die expositie of bedudennesse vanden pater noster* (Vader ons die best inden hemelle gheheylicht worde

11.a. HENRICUS SUSO, *Hundert Betrachtungen und Begehungen*, Zuidnederlandse bewerking; GEBEDEN. Vlaanderen, ca. 1425 (of kort daarna).

Perkament, 75 bladen, 155 x 112 mm, bladspiegel 102 x 65 mm, één kolom, 20 regels; twee handen: littera textualis op f. 4r^o-72r^o, littera cursiva op f. 73r^o-74r^o; twee miniaturen: de H. Clara met stralenkrans om het hoofd, met kromstaf in de linkerhand en met monstrans in de rechterhand (f. 3v^o), en het feest van Pinksteren (f. 22v^o). Oorspronkelijke perkamenten kopertband met ingeslagen platten en met vijf doorgehaalde bindingen in leder op de rug, aan de frontkant der platten boven en onder drie gaatjes van ontbrekende doorgehaalde lederen sluitlinten, waarvan een rest op het achterplat onderaan. Uit het bezit van het jezuïetencollege te Gent: "Collège Ste Barbe Gand (f. 75v^o)" en "Collège Ste Barbe, Musée LXX.III." (binnenzijde van het achterplat), beide aantekeningen in potlood en zeer sterk vervaagd.

Afb. omslag

UFSIA, *Ruusbroecgenootschap*, hs. Neerl. 11
(olim 11)

Dit gebedenboek is niet zonder belang in de Middelnederlandse vertaaltraditie uit de Duitse geestelijke literatuur en in de overlevering van de eigen gebedsliteratuur. In de eerste plaats bevat dit handschrift op f. 4r^o-21r^o de Vlaamse bewerking van het derde deel van het *Büchlein der Ewigen Weisheit* (1338) van de Duitse dominicaan Heinrich Seuse († 1366), getiteld *Die Hundert Betrachtungen und Begehungen* die resp. honderd overwegingen en evenveel smeekbeden met betrekking tot het lijden van Christus en de droefheid van Maria inhouden. In de proloog deelt de anonieme bewerker mede dat hij het Duitse origineel in het Nederlands heeft aangepast door, op basis van een zekere redelijkheid, toevoegingen en weglatingen aan te brengen in het belang van een goede Nederlandse verstaanbaarheid; woordelijke vertalingen komen slechts voor wanneer deze met het Nederlandse taaleigen in overeenstemming kunnen worden gebracht. Deze bewerking, die door voornoemde aanpassingen een derde langer is geworden dan het oorspronkelijke werk, werd in het graafschap Vlaanderen (*uanden duitschen in onse ulaemsche*, f. 5r^o) vóór 1372 vervaardigd: in dat jaar overleed Willem Jordaens van Heerzele, regulier kanunnik van Groenendaal, die deze Zuidnederlandse bewerking in het Latijn heeft overgezet; verder onderzoek heeft aangetoond dat deze bewerking mogelijk tussen omstreeks 1350-1360 is ontstaan. Deze oudste Middelnederlandse bewerking werd in het begin of in de eerste helft van de 15de eeuw aan het Noordnederlandse taalgebruik aangepast en in deze vernoordnederlandste redactie bijgewerkt (cat. 11.c). Bovendien werd Jordaens' Latijnse vertaling van de Vlaamse bewerking op haar beurt in het Middelnederlands vertaald (cat. 11.b).

Vervolgens treffen we in dit manuscript vier berijmde gebeden aan — op één na anoniem overgeleverd, maar door sommigen toegeschreven aan Jan van Hulst (fl. 1379-1428) —, die ook voorkomen in het gebedenboek (7 rijmgebeden) van het bekende in privé-bezit bewaarde Gruuthuuse-handschrift (Brugge, tweede

helft van de 14de eeuw): 1. *Dit es miserere mei deus in ulaemsche* (= Gruuthuuse-gebed I), een parafrase van Ps. 50 [51] (f. 34v°-44r°); 2. *O glorieus almo-gende god* (= Gruuthuuse-gebed II), een lofprijzing van God in het licht van de menselijke zondigheid (f. 46v°-50v°, zonder rubriek); 3. *Eene bedinge uan onser lieuer vrouwen*, een parafrase van de Maria-antifoon — uitgedrukt in een acrostichon — *Salve Regina* (= Gruuthuuse-gebed V), toegekend aan de benedictijn Hermannus Contractus van Reichenau († 1054), door Jan van Hulst, wiens naam eveneens in een acrostichon vermeld is in de laatste strofe (f. 50v°-58r°); 4. *Dit es een goet bedinghe van onser vrouwen* (Gruuthuuse-gebed VII), een parafrase van het Ave-Maria in veertien strofen, telkens beginnend met een woord uit de Latijnse tekst (f. 58r°-61r°).

Het hier besproken handschrift zou gelijkenis vertonen met hs. Leiden, Bibliotheek der Rijksuniversiteit, BPL 2627 (twee gedeelten: resp. Brugge, ca. 1400 en Holland, eerste helft van de 15de eeuw). Wat de inhoud betreft hebben zij de proloog en de tekst van de bovenvermelde bewerkte *Hondert artikelen vander passien ons heren Jhesu Christi*, zoals de Middelnederlandse redacties gewoonlijk worden geheten, gemeen; verder zijn de in ons handschrift behandelde Gruuthuuse-gebeden alsook de berijmde gebeden *Ave moeder van genaden* in vier strofen (f. 61r°-62v°) en *O hemelsche vader god almachtich*, een parafrase van het Pater-Noster in zeven strofen (f. 62v°-65r°), eveneens in het Leidse manuscript aanwezig. Vervolgens is in beide manuscripten de structuur der strofen, één vers per regel, dezelfde. Daarbij komt dat ons manuscript zeer fraai versierd is: buiten de reeds vernoemde miniaturen trekken in 't algemeen de zeer vele goudbladinitialen en de randversiering met goudstaafjes vooral de aandacht. De overzichtelijke tekstpresentatie, de kostbare verluchting en de tekstovereenkomsten met het Leidse handschrift, dat nog meer door zijn inhoud verwant is aan het Gruuthuuse-handschrift, doen vermoeden dat het hier behandelde manuscript voor een opdrachtgever uit het stedelijk aristocratisch milieu, waarin het Gruuthuuse-handschrift is ontstaan, werd vervaardigd.

Alleen de hedendaagse bezitters van het handschrift zijn bekend: de codex is het eigendom geweest van het jezuietencollege Sint-Barbara te Gent (zie *supra*) en werd daar op 30 oktober 1916 beschreven door W. de Vreese († 1938), wiens beschrijving, bewaard in de Bibliotheca Neerlandica Manuscripta (Rijksuniversiteit Leiden), is bevestigd door zijn zoon A.L. de Vreese in een (ongedateerde) brief aan het Ruusbroecgenootschap; op 20 april 1931 was het handschrift in het bezit van D. A. Stracke s.j. († 1970) te Antwerpen die op deze datum een studie over dit manuscript in voorbereiding had. [F.H.]

F. HENDRICKX, *De Middelnederlandse handschriften van het Ruusbroecgenootschap te Antwerpen (Eerste deel)*, Miscellanea Neerlandica: opstellen voor Dr. Jan Deschamps ter gelegenheid

van zijn zeventigste verjaardag, o.l.v. E. Cockx-Indestege & F. Hendrickx, dl. 1, Leuven, 1987, p. 72-74 (met literatuuropgave). J. DESCHAMPS, *De Middelnederlandse vertalingen en bewerkingen van de "Hundert Betrachtungen und Bekehrungen" van Henricus Suso*, *Spiritualia Neerlandica*: opstellen voor Dr. Albert Ampe S.J. hem door vakgenoten en vrienden aangeboden uit waardering voor zijn wetenschappelijk werk, o.l.v. E. Cockx-Indestege, J. Deschamps, F. Hendrickx & P. Verdeyen, Antwerpen, 1990, p. (206)-(212). J.B. OOSTERMAN, *Pronkzucht en devotie: de overlevering van de gebeden in het Gruuthusehandschrift*, Een zoet akkoord: middeleeuwse lyriek in de Lage Landen, o.l.v. F. Willaert, Amsterdam, 1992, p. 188, 195-196, 204.

De volgende handschriften worden hier gegroepeerd behandeld, uitsluitend in functie van de vergelijking der Middelnederlandse redacties van H. Suso's Hondert artikelen. Om deze reden wordt hier afgeweken van de strikt chronologische volgorde waarin de beschreven documenten elkaar opvolgen.

11.b. HENRICUS SUSO, *Hundert Betrachtungen und Bekehrungen*, Middelnederlandse vertaling van W. Jordaens' Latijnse vertaling; andere teksten (gebeden en oefeningen). Oost-Nederland (Limburg), eind 15de - begin 16de eeuw.

Papier (f.1, 10 en eerste schutblad achterin van perkament), (2)-264-(3) bladen (tussen f. 161-162: 161a), blad 100 x 71 mm, bladspiegel 67 x ca. 45 à 46 mm, één kolom, 16 regels; littera bastarda (vanaf f. 218r° een andere hand). Moderne donkerbruin gemarmerde perkaline-band (vóór 1938 zonder band); platkernen van karton; doorlopende schutbladen van sprenkelmarmerpapier. Uit het privé-bezit van "P. Jos Jansen | Pastoor | Geisteren" (een 20ste-eeuwse aantekening in blauw inktpotlood de voorzijde van het eerste achterschutblad, een ingeplakt erg vuil stukje perkament dat waarschijnlijk als omslag heeft gediend.

UFSIA, *Ruusbroecgenootschap, hs. Neerl. 22*
(olim 22)

Hoger hebben we reeds gemeld dat dat de Groendendaalse regulier Willem Jordaens de *Hondert artikelen* van Suso in het Latijn heeft vertaald. Dit gebeurde niet op basis van de originele Duitse tekst — die hij blijkbaar niet kende —, maar wel lag de voornoemde Zuidnederlandse bewerking, waarvan hij verkeerdelijk dacht dat ze onveranderd het Duitse origineel weergaf, hieraan ten grondslag. J. Deschamps, die een omvangrijk artikel heeft gewijd aan de Middelnederlandse vertalingen en bewerkingen van Suso's passieoverwegingen, heeft dit duidelijk gemaakt op grond van de structurele en inhoudelijke verschillen c.q. overeenkomsten resp. met de Duitse en Zuidnederlandse tekst. Evenwel wordt deze vertaling van Jordaens, die nochtans in de historische bibliografieën gekend is als de vertaler van enkele Ruusbroec-traktaten in het Latijn, nergens daarin vermeld. Wel wordt hij in de prologen van verschillende handschriften genoemd als de vertaler van de *Centum meditationes*.

Ook in het hier besproken handschrift, waar *die hondert artikelen vander passijen ons heren Ihesu xpristi* voorkomen op f. 168r°-215v°, analyseert J. Deschamps minutieus hoe de smeekbeden, de collecten en de artikelen zich

teg
ov
(pr
da
mā
in
lijl
au
Nc
F.
pe
var
P.
kin
Ne
uit
He

11

1.
re
mā
ze
dr
gr
sp

2.
dc
te
va
ee
ge
U
m

W
8
d
n
Z